

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)*

Також маю переконання: легалізація евтаназії без одночасного розвитку паліативної медицини є неприпустимою. У країні, де якісна паліативна допомога залишається недоступною, евтаназія ризикує перетворитися не на свободу вибору, а на єдиний доступний вихід за відсутності належного правового механізму, що є неприпустимим з точки зору дотримання прав людини. Тому першим кроком має стати розбудова гідної системи паліативного догляду, і лише після цього – відкритий суспільний діалог щодо евтаназії як крайньої альтернативи.

Отже, питання евтаназії є одночасно правовим, медичним, етичним і глибоко особистим. Чинне українське законодавство забороняє її в будь-якій формі, проте право на гідність і автономію приватного життя, гарантовані Конституцією та ЄКПЛ, вже сьогодні містять нормативне підґрунтя для переосмислення цієї заборони. Законодавство має будуватися на чотирьох положеннях: перевірці дієздатності й добровільності, медичній верифікації страждань, вичерпанні паліативних альтернатив та незалежному контролю.

Сова Д. І.

Державний торговельно-економічний університет
Адреса електронної пошти: d.sova_fmtp_18_24_b_d@knute.edu.ua
м. Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ЛІКАРСЬКУ ТАЄМНИЦЮ?

Лікарська таємниця – це конфіденційна інформація про стан здоров'я особи, факт і результати її медичного обстеження, а також відомості про інтимне та сімейне життя, яка стала відомою медичним працівникам чи іншим особам у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків і не підлягає розголошенню, крім випадків, передбачених законом.

Лікарська таємниця в Україні врегульована на законодавчому рівні, зокрема Кримінальним Кодексом України (далі – КК України), Цивільним Кодексом України (далі – ЦК України) та Основами законодавства України про охорону здоров'я. Водночас, попри передбачену відповідальність за її розголошення, на практиці такі порушення все ще трапляються.

Поширеність таких порушень зумовлена низкою факторів. В першу чергу, це недостатній рівень усвідомлення медичними працівниками важливості дотримання конфіденційності. Важливість дотримання конфіденційності медичної інформації зумовлена насамперед тим, що вона є складовою права людини на приватність і повагу до її гідності. Відомості про стан здоров'я належать до найбільш чутливої інформації, оскільки можуть стосуватися не лише фізичного, а й психічного стану особи, її інтимного та сімейного життя. Саме тому законодавець закріплює обов'язок її нерозголошення. Крім того, конфіденційність є основою довіри між пацієнтом і лікарем. Пацієнт, який не впевнений у збереженні лікарської таємниці, може приховувати важливу інформацію про свій стан здоров'я, що, у свою чергу, ускладнює встановлення точного діагнозу та призначення належного лікування. Іншим фактором поширеності порушень є складність забезпечення ефективного контролю за збереженням лікарської таємниці, а також притягнення винних осіб до відповідальності. Сам факт розголошення такої інформації часто має

прихований характер, адже пацієнт може навіть не знати, що його персональні медичні дані стали відомі третім особам, а отже – не має можливості своєчасно відреагувати та захистити свої права. До того ж, навіть у разі виявлення порушення виникають труднощі з доказуванням. Необхідно встановити, хто саме розголосив інформацію, за яких обставин це відбулося та чи існували законні підстави для її поширення. В умовах, коли доступ до медичних даних можуть мати кілька осіб (лікарі, медсестри, адміністративний персонал), ідентифікувати конкретного порушника буває вкрай складно. Окремою проблемою є недосконалість механізмів контролю всередині самих медичних установ. У багатьох випадках відсутні ефективні внутрішні процедури захисту інформації, належний облік доступу до медичних даних або системи аудиту дій працівників. Це створює умови, за яких порушення можуть залишатися непоміченими або не фіксуватися належним чином.

Саме через такі недоліки законодавець передбачив чіткі норми щодо захисту лікарської таємниці, для мінімізації порушення такого права. Конституція України гарантує право на таємницю особистого життя та приватність, зокрема у ч. 2 ст. 32, закріплюючи основи захисту особистих і сімейних відомостей, у тому числі медичних. Так, відповідно до ст. 145 КК України умисне розголошення лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки. Згідно з п. 4 ст. 65 Кримінального процесуального кодексу України медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя особи - про відомості, які становлять лікарську таємницю не можуть бути допитані як свідки. Крім того, ЦК України передбачає право на таємницю про стан здоров'я. Відповідно до ч. 1, 2 ст. 286 ЦК України фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи.

Отже, право на лікарську таємницю є закріпленим на конституційному, цивільному, кримінальному та процесуальному рівнях, що свідчить про його важливе значення для забезпечення приватності особи та охорони її прав. Водночас, як свідчить практика, наявність детального нормативного регулювання не завжди гарантує його ефективну реалізацію. У зв'язку з цим особливого значення набуває аналіз судової практики, яка дозволяє оцінити, наскільки ефективно на практиці реалізуються законодавчі механізми захисту лікарської таємниці.

У Постанові Верховного Суду по справі № 463/11851/21 від 09.07.2024 року колегія суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду встановила: *«Фактично всі дані, що містяться у медичній картці є інформацією про пацієнта і за бажанням пацієнта чи його законного представника вони, вочевидь, мають бути їм надані. Подальше вирішення питання про використання цих відомостей особою, якої вони стосуються (її законним представником) є виключно їхнім правом. Саме особа, якої стосується медична інформація (або її законний представник) має право приймати рішення щодо використання отриманої інформації про себе, в тому числі щодо використання відомостей, які містяться у її медичній картці».*

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)

Таким чином, наведена правова позиція Верховного Суду підтверджує, що медична інформація належить до сфери приватності особи, а право на її використання є виключно прерогативою пацієнта або його законного представника. Це свідчить про пріоритет автономії особи у вирішенні питань розпорядження власними персональними даними медичного характеру.

У Постанові Верховного Суду по справі № 487/1981/17 від 11.12.2019 року було встановлено факт розголошення медичним працівником відомостей, що становлять лікарську таємницю, що підтверджує наявність порушень навіть за умов чіткого нормативного регулювання.

Нормативне регулювання охоплює як гарантії нерозголошення медичної інформації, так і механізми юридичної відповідальності за їх порушення, що свідчить про високий рівень формального захисту цього права. Водночас наявність детальних правових норм не завжди забезпечує їх ефективну реалізацію. Випадки розголошення лікарської таємниці, складність виявлення порушень і проблеми доказування свідчать про існування суттєвих недоліків у правозастосуванні. Це зумовлює необхідність не лише формального вдосконалення законодавства, а й підвищення ефективності механізмів контролю, відповідальності та правової культури у сфері охорони здоров'я.

Таким чином, забезпечення реального захисту лікарської таємниці можливе лише за умови поєднання належного регулювання з ефективною практикою його застосування, а також усвідомлення всіма суб'єктами правовідносин важливості дотримання конфіденційності медичної інформації як фундаментальної гарантії прав людини.

Ткачова Т.В.

Державний торговельно-економічний університет

tkachovatanya.11.a@gmail.com

м.Київ

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ЗАХИСТ ВІД НАСИЛЬСТВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ?

Безпека – це фундаментальна людська потреба, яка передбачає можливість жити без відчуття страху за своє життя та здоров'я. Проте на сьогоднішній день це право не завжди реалізується відповідно до всіх, особливо це стосується жінок. Жінки не лише частіше стають жертвами насильства. Вони зазнають більшого страху: страху звернутися до правоохоронних органів, страху не бути почутими, страху помсти з боку кривдника, страху стигматизації з боку суспільства. Цей страх часто виявляється сильнішим, ніж саме насильство, і саме він стає головним бар'єром на шляху до реалізації права на захист. Ризики щодо безпеки жінок значно вищі, тому гостро постає питання: чи справді я, як жінка, маю право на безпеку, чи це право існує лише формально?

Конституція України, зокрема ст. 3, встановлює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність (ст. 126-1) за посягання на ці цінності. Однак для жінки, яка зазнала насильства, ці гарантії часто залишаються формальними. За даними Офісу Генерального прокурора, у 2025 році зафіксовано 8 121 кримінальне